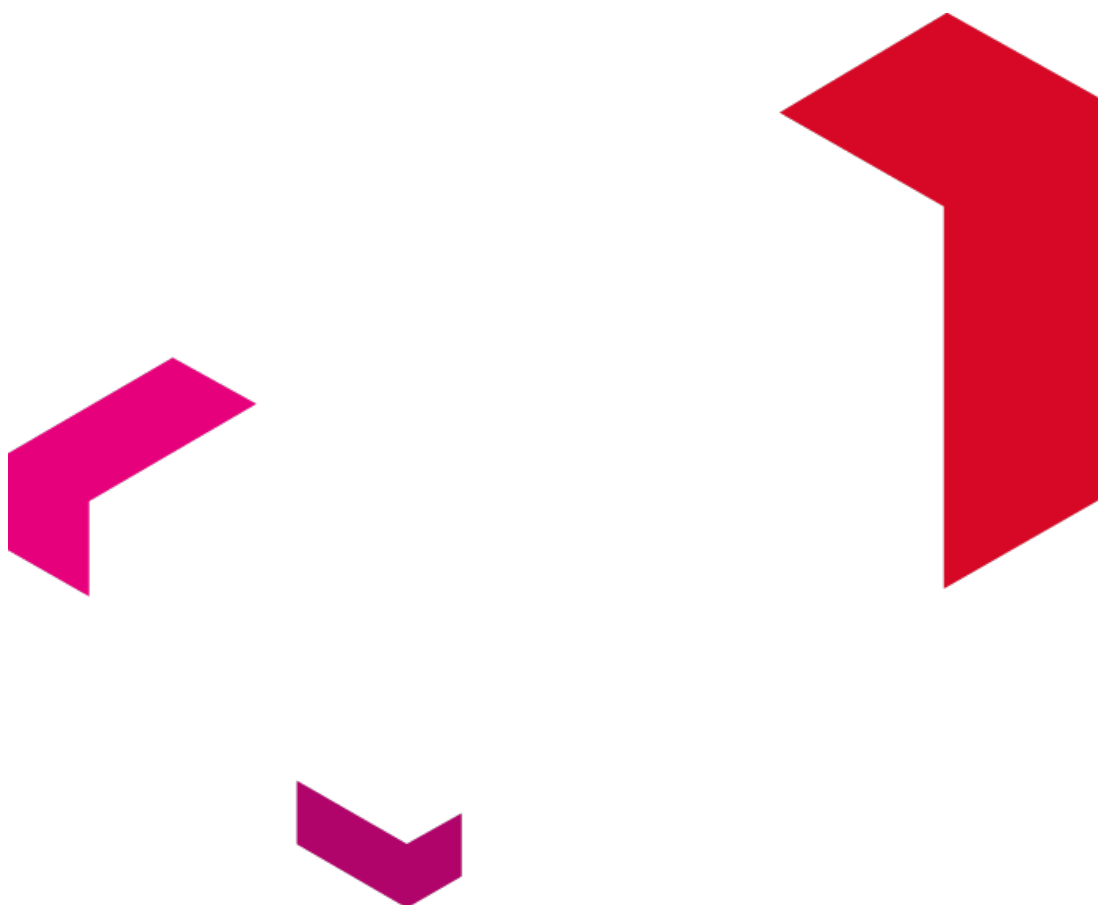

Tiden räcker inte till

En granskning av lärares arbetsbelastning och sjukskrivningar

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Sammanfattning.....	3
Lärare har en högre arbetsbelastning	4
Skillnaden mellan olika lärargrupper	5
Lärares sjukskrivningar i stressrelaterade sjukdomar	6
Skillnader i sjukskrivningar mellan kommunerna	7

Inledning

Lärare, precis som andra yrkesgrupper, behöver tid för sitt uppdrag - men i takt med att arbetsuppgifterna ökar förväntas lärare att springa allt snabbare och utföra mer jobb på samma arbetstid. Resultatet blir att lärares fritid ägnas till jobb och att sjukskrivningarna ökar.

Nästan 40 procent av lärarna uppger att de inte hinner med stora delar av sitt jobb inom arbetstiden. Det visar nya siffror från Novus som Läraryrket presenterar i samband med Internationella arbetsmiljödagen. Motsvarande siffra i andra högskoleutbildade yrken är 15 procent. Det är hög tid att lärares arbetsbelastning minskar, så att sjukskrivningarna går ner och resultaten kan förbättras.

Nu är det drygt ett år sedan arbetsmiljöföreskrifterna för organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA)¹ kom. Föreskriften togs fram för att komma tillrätta med bland annat de höga sjukskrivningarna, där läraryrket sticker ut. Ännu märks inte någon tydlig effekt av föreskrifterna för lärarna. Samvetsstressen är fortfarande orimligt hög. I denna rapport visar vi att lärare fortfarande känner sig stressade och inte har tillräckligt med tid för att utföra sina arbetsuppgifter. Tiden tar slut långt innan arbetsuppgifterna. Det är hög tid att ta lärarnas situation på allvar.

Lärare behöver tid för sitt uppdrag. De behöver tid för arbetet med och för barn och elever. Tiden räcker helt enkelt inte till. Lärarnas situation leder till en ökning av de stressrelaterade sjukdomarna, fler lärare tvingas till sjukskrivningar och stressen för de lärare som är kvar i skolan ökar än mer.

Ett exempel på att detta inte tagits på allvar är att bara hälften av alla arbetsplatser arbetar systematiskt med att förebygga stress, enligt Arbetsmiljöverket. Få huvudmän har uppdaterat sin arbetsmiljöpolicy med förändrade mål utifrån OSA och det saknas tillräckliga kunskaper om arbetsmiljöarbetets vikt hos allt för många huvudmän.

Läraryrket är akut, om två år saknas det 60 000 lärare. För att locka fler till yrket och se till att verksamma lärare orkar jobba kvar behöver lärarnas arbetssituation lösas genom att:

- Rensa bort onödiga administrativa arbetsuppgifter från lärarnas och skolledarnas bord
- Avlasta lärarna med annan kompetens exempelvis socialpedagoger, administrativa lärarassistenter, IT-stöd och elevhälsa.
- Renodla och tydliggör lärarnas uppdrag så att de kan fokusera på kärnverksamheten: läroplanen.

Sammanfattning

Lärares arbetsbelastning är mycket hög jämfört med de flesta andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden. Orsaken är obalans mellan krav och resurser. Detta är sannolikt en av de viktigaste förklaringarna till varför lärares sjukskrivningar i stressrelaterade sjukdomar tillhör de absolut högsta på arbetsmarknaden.

- 38 procent av lärarna svarar att de inte hinner med stora delar av sitt uppdrag under ordinarie arbetstid, mot 12 procent av allmänheten och 15 bland högskoleutbildade
- Bara 8 procent av lärarna svarar att de hinner med hela sitt uppdrag inom ordinarie arbetstid, mot 38 procent av allmänheten och 32 procent av de högskoleutbildade
- Alla lärargrupper är mycket oftare sjukskrivna i stressrelaterade sjukdomar än övriga på arbetsmarknaden

---

¹ AFS: 2015:4

- Det är stora skillnader i antal sjukskrivningar mellan kommunerna. Rapporten visar vilka kommuner som har högst respektive lägst sjukskrivningar.

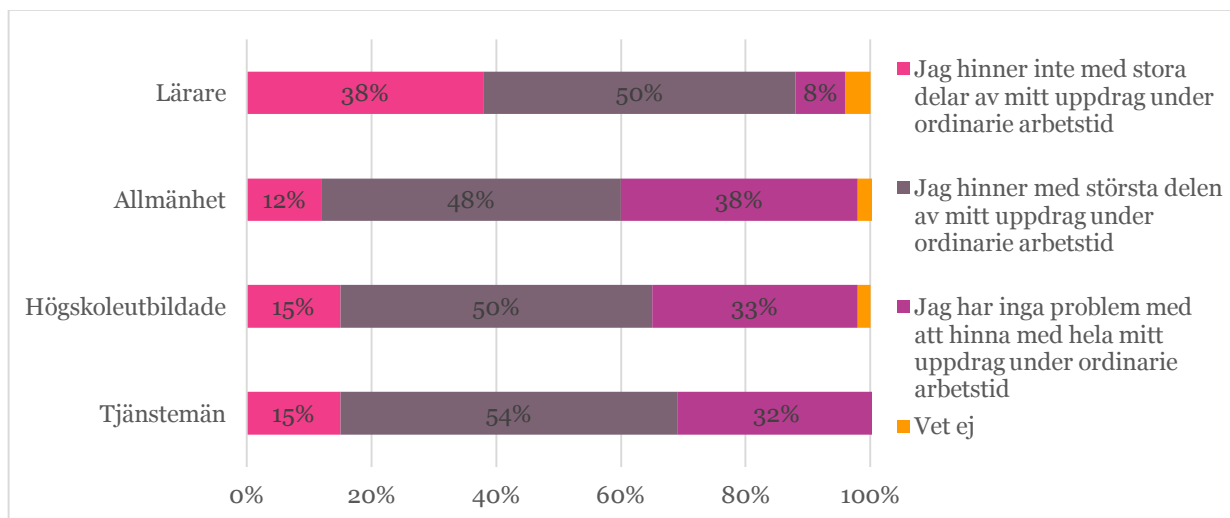
Lärare har en högre arbetsbelastning

Lärare är i högre grad än genomsnittet sjukskrivna i stressrelaterade sjukdomar (se nästa avsnitt). För att se om detta har att göra med arbetsbelastningen lät vi Novus ställa nedanstående fråga till både Läraryrketets lärarpanel, som drivs av företaget, och deras allmänhetspanel:

Vilket av följande påstående stämmer bäst in på dig och din arbetssituation?

- Jag hinner inte med stora delar av mitt uppdrag under ordinarie arbetstid
- Jag hinner med största delen av mitt uppdrag under ordinarie arbetstid
- Jag har inga problem med att hinna med hela mitt uppdrag under ordinarie arbetstid
- Vet ej

Tydligt är att det är väldigt mycket större andel av lärarna som svarar att de inte hinner med stora delar av sitt uppdrag under ordinarie arbetstid än allmänheten. Det visar sig också att om vi jämför med andra högskoleutbildade eller andra tjänstemän så ligger lärarna klart över. Det är med andra ord inte den vanliga tjänstemannaeffekten som syns utan lärare har i klart högre grad svårare att hinna med sitt uppdrag inom ramarna för sin arbetstid än andra yrkesgrupper.²

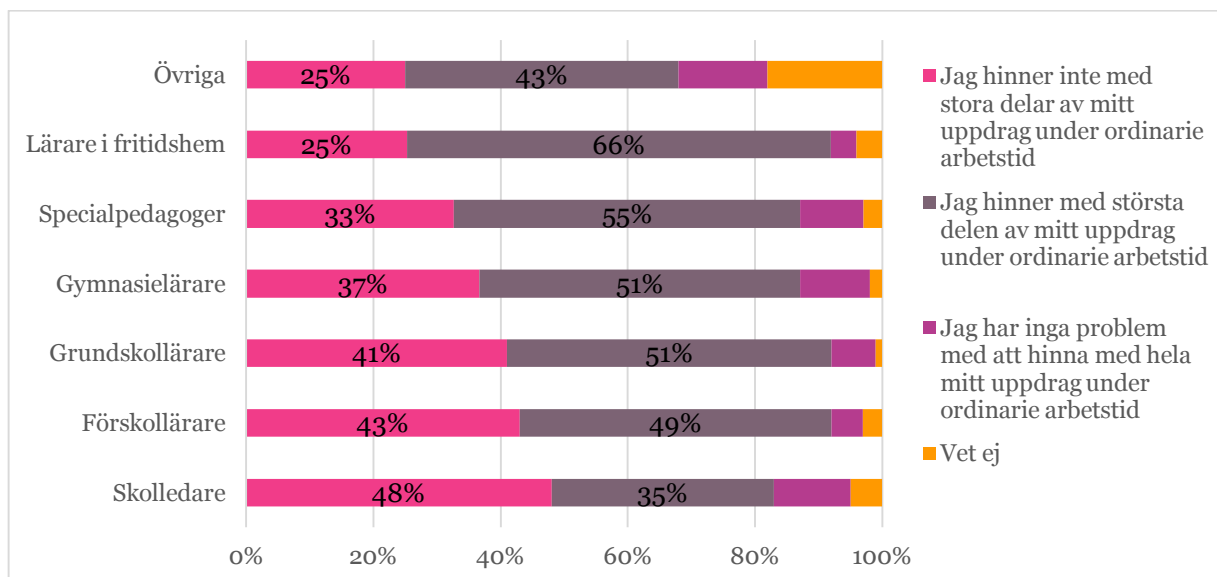
Vilket av följande påstående stämmer bäst in på dig och din arbetssituation? Frågan ställd till alla (1547 intervjuer genomförda med lärare och 1443 med allmänheten). Källa: Novus.

På frågan svarar 38 procent av lärarna att de inte hinner med stora delar av sitt uppdrag under ordinarie arbetstid, vilket är klart högre än de 12 procent av allmänheten och 15 av högskoleutbildade som svarar samma sak. Å andra sidan är det bara 8 procent av lärarna som svarar att de hinner med hela sitt uppdrag inom ordinarie arbetstid, mot 38 procent av allmänheten och 32 procent av de högskoleutbildade. Det är tydligt att lärares arbetsbelastning ligger högt över andra på arbetsmarknaden. Vill politiker göra läraryrket attraktivt, måste åtgärder av detta prioriteras.

² Novus blev så förvånade över resultatet att de valde att titta på de femtontal lärare som finns med i allmänhetspanelen och kunde konstatera att dessa svarade på samma sätt som lärarna i vår lärarpanel, vilket visar att skillnaden mellan grupperna troligen inte är att hänföra till urvalet, utan att lärare generellt har en tyngre arbetsbelastning.

Skillnaden mellan olika lärargrupper

Jämfört med allmänheten i stort, samt jämfört med högskoleutbildade och tjänstemän, ligger alla lärargrupper över. Samtidigt är det stora skillnader mellan de olika lärargrupperna.

Vilket av följande påstående stämmer bäst in på dig och din arbetsituation? Frågan är ställd till lärare. Källa: Novus.

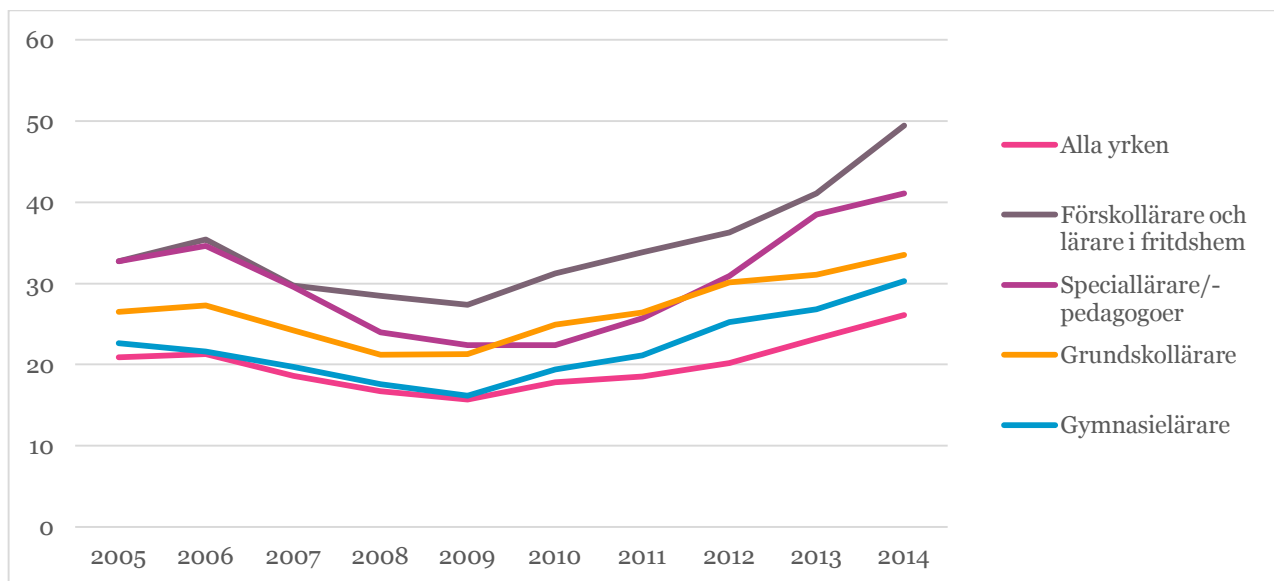
Högst ligger skolledarna där nästan varannan svarar att han eller hon inte hinner med stora delar av sitt uppdrag inom ordinarie arbetstid. Men även bland förskollärare och grundskollärare svarar mer än fyra av tio att de inte hinner med stora delar av sitt uppdrag, lägger man därtill till den grupp som svarar att de inte hinner med delar av sitt uppdrag är det mer än nio av tio lärare som svarar det, vilket är högre än den andel skolledare som svarar på samma sätt. Gymnasielärarna ger samma bild som grundskollärarna, även om deras siffror ligger lite lägre.

För lärare i fritidshem och specialpedagoger/speciallärare är andelen som svarar att de inte hinner med stora delar av sitt uppdrag lägre, 25-33 procent, samtidigt som det, framför allt för lärarna i fritidshem, är en väldigt stor grupp (två av tre) som svarar att de inte hinner med vissa delar av sitt uppdrag.

Tydligt är att alla lärargrupper har en arbetsbelastning som är hög att de i mer eller mindre varierande grad har svårt att hinna med sitt uppdrag inom arbetstiden.

Lärares sjukskrivningar i stressrelaterade sjukdomar

Nedanstående bild visar hur utvecklingen har varit för lärares sjukskrivningar i diagnosgruppen psykiska sjukdomar, enligt Försäkringskassans statistik. Till denna diagnosgrupp räknas stressrelaterade sjukdomar och det är framför allt dessa som förändras över tid. En ökning av antalet sjuka visar på en ökning i stressrelaterade sjukdomar och vice versa. Tidsperioden är 2005 till 2014. Anledningen till att vi stoppar vid det året är att Försäkringskassan, på grund av statistikförändringar, inte för någon statistik nedbruten på yrken sedan dess.

Antal startade sjukfall per 1000 anställda i psykiska diagnoser. Källa: Försäkringskassan

Utvecklingen är negativ. Under åren 2005 till 2009 sjönk antalet nya sjukfall, både totalt och för de olika lärargrupperna. Därefter har allt fler blivit sjuka, bland allmänheten, men än tydligare för de olika lärargrupperna.

Utifrån den koppling som finns mellan hög arbetsbelastning, bristande återhämtning och insjuknande måste den här frågan åtgärdas snarast och på ett långsiktigt hållbart vis. Inte minst eftersom sjukskrivningarna på grund av psykisk ohälsa är längre än andra sjukskrivningar.

Skillnader i sjukskrivningar mellan kommunerna

Det är stora skillnader mellan kommuner i antal sjukskrivningar. Vi har tittat på det genomsnittliga antalet för åren 2012-2015 (andelen av Läraryrskombundets medlemmar som varit sjukskrivna minst 14 dagar i november varje år).

Rikssnittet för de fyra åren är 4 procent sjukskrivna. Variationen mellan kommunerna är dock stor, kommunen med högst genomsnittligt andel sjukskrivna har 8,3 procent (eller 210 procent av rikssnittet), samtidigt som den kommun som har lägst andel sjukskrivna ligger på 0,9 procent (eller 23 procent av rikssnittet).

Här nedan visar vi kommunerna i bokstavsordning beroende på om de tillhör den fjärdedel som har lägst, näst lägst, näst högst eller högst andel sjukskrivna.³

Sjukaste kommunerna		Friskaste kommunerna	
117% av rikssnitt och uppåt	95-117% av rikssnitt	78-95% av rikssnitt	78% av rikssnitt och nedåt
Alingsås	Aneby	Bengtstors	Ale
Arboga	Bjuv	Borlänge	Alvesta
Arjeplog	Bollnäs	Båstad	Askersund
Arvidsjaur	Borås	Dals-Ed	Bjurholm
Arvika	Botkyrka	Dorotea	Boden
Avesta	Degerfors	Ekerö	Bollebygd
Berg	Eksjö	Fagersta	Boxholm
Borgholm	Enköping	Falkenberg	Bromölla
Burlöv	Eskilstuna	Falun	Bräcke
Grums	Eslöv	Färgelanda	Danderyd
Gällivare	Essunga	Gotland	Eda
Göteborg	Filipstad	Grästorp	Emmaboda
Haninge	Flen	Gullspång	Falköping
Herrljunga	Forshaga	Habo	Finspång
Hudiksvall	Gagnef	Hallsberg	Gislaved
Hällefors	Gnesta	Hallstahammar	Gnosjö
Härjedalen	Götene	Halmstad	Gävle
Härryda	Haparanda	Heby	Hagfors
Hörby	Hedemora	Helsingborg	Hammarö
Karlskoga	Hjo	Håbo	Hofors
Katrineholm	Huddinge	Höganäs	Hultsfred
Krokom	Härnösand	Järfälla	Hylte
Kumla	Höör	Jönköping	Hässleholm
Kungälv	Kalix	Karlshamn	Högsby
Lerum	Kalmar	Kramfors	Jokkmokk
Lessebo	Knivsta	Kristianstad	Karlsborg
Ljusnarsberg	Laxå	Kungsbacka	Karlskrona
Ludvika	Leksand	Kungsör	Karlstad

³ Vi tillhandahåller inte mer specifika siffror för varje enskild kommun.

Lycksele	Lilla Edet	Kävlinge	Kil
Malå	Ljungby	Laholm	Kinda
Mark	Luleå	Lindesberg	Kiruna
Markaryd	Lund	Ljusdal	Klippan
Munkedal	Malmö	Lomma	Kristinehamn
Mölndal	Malung-Sälen	Lysekil	Köping
Mörbylånga	Mellerud	Mariestad	Landskrona
Nora	Mjölby	Mora	Lekeberg
Norberg	Motala	Mullsjö	Lidingö
Nordanstig	Orsa	Munkfors	Lidköping
Norrtälje	Oxelösund	Nacka	Linköping
Nykvarn	Skellefteå	Nordmaling	Mönsterås
Nynäshamn	Skurup	Nybro	Norrköping
Oskarshamn	Sollentuna	Nässjö	Norsjö
Pajala	Sorsele	Ockelbo	Nyköping
Partille	Stockholm	Olofström	Osby
Piteå	Storuman	Orust	Ovanåker
Ragunda	Strömsund	Sala	Perstorp
Robertsfors	Sunne	Sandviken	Ronneby
Rättvik	Svalöv	Sjöbo	Simrishamn
Salem	Svenljunga	Skövde	Skinnskatteberg
Sigtuna	Säter	Sollefteå	Surahammar
Skara	Södertälje	Solna	Sävsjö
Smedjebacken	Tanum	Staffanstorps	Söderhamn
Sotenäs	Tidaholm	Storfors	Söderköping
Stenungsund	Tierp	Strömstad	Tibro
Strängnäs	Timrå	Sundbyberg	Tomelilla
Sundsvall	Tingsryd	Svedala	Torsby
Säffle	Tjörn	Sölvesborg	Tranås
Torsås	Uddevalle	Tranemo	Ulricehamn
Trelleborg	Upplands Väsby	Trosa	Valdemarsvik
Trollhättan	Uppvidinge	Tyresö	Vimmerby
Töreboda	Vadstena	Täby	Värnamo
Vilhelmina	Vaggeryd	Umeå	Västervik
Vindeln	Vallentuna	Upplands-Bro	Ystad
Vingåker	Vara	Uppsala	Åmål
Vårgårda	Vetlanda	Vansbro	Årjäng
Vännäs	Västerås	Varberg	Älvdalen
Ydre	Växjö	Vaxholm	Ängelholm
Åre	Åsele	Vellinge	Ödeshög
Älvsbyn	Åstorp	Vänersborg	Örkelljunga
Öckerö	Älmhult	Värmdö	Örnsköldsvik
Östersund	Älvkarleby	Ånge	Östhammar
Österåker	Örebro	Åtvidaberg	Östra Göinge
Överkalix			Övertorneå

Lärarförbundet

Box 12229, SE-102 26 Stockholm | Segelbåtsvägen 15, Stockholm | 08-737 65 00
kansli@lararforbundet.se | lararforbundet.se